

EMR-İ Bİ'L-MARUF VE NEHY-İ ANİ'L-MÜNKER¹

Son semavi kitap olan Kur'an-ı Kerim'in temel hedeflerinden biri, ahlaklı, Allah'a ve hemcinslerine karşı vazifesinin bilinci ile davranan insanları yetiştirmek ve bunlardan oluşacak bir toplumun kurulmasını gerçekleştirmektir.

Kur'an, böyle bir toplumu oluşturacak emir, tavsiye ve prensipler bütünüdür. İşte emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker de bu temel prensiplerden birisidir. Kısaca, iyiliği emir ve tavsiye etmek, kötülükten alıkoymak diye ifade edebileceğimiz bu prensibin usulünce uygulanması toplumsal hayatın kaçınılmaz gereklerindedir.

İyiliğe, doğruluğa ve yararlı olan şeylere çağırmak, toplumun yararına, insanların iyiliğine olan şeyleri tavsiye etmek, toplumun zararına olan şeyleri yasaklamak ve toplumun bütünlüğünü bozmamak, ayrılık çıkarmamak gibi önemli işler bu prensibin kapsamına girmektedir.²

Bir Kur'an terimi olarak kısaca, "iyilik" diye ifade ettiğimiz "**ma'rûf**", sözlükte "bilinen, tanınan, benimsenen şey demektir. **Münker ise**; tasvip edilmeyen, yadırganan, görülmesinden veya yapılmasından sıkıntı duyulan şey demektir.

Ma'ruf teriminin câhiliye döneminde "iyilik , ikram, gönül okşayıcı söz ve davranış anlamında da kullanıldığını biliyoruz..

İslâmi bir terim olarak Kur'an-ı Kerim ve hadisi şeriflerde yer alan **ma'ruf** ve **münker** kavramları eski anlamları korunmakla birlikte kapsamlarının değişip genişlediği görülür.³

Bu cümleden olmak üzere bazı alimler, (Masela İbn-i Manzur); hadislerde de kullanış biçimlerinden hareketle, "Maruf; Allah'a itaat sayılan, ona yakın olmayı sağlayan, insanlar için iyilik olarak kabul edilen ve dinimizce değer verilen bütün güzel tutum ve davranışları ifade eder" demişlerdir.⁴

Yine, İmam Gazali daha geniş bir bakış açısı ile, İslam dininin getirdiği, hayat tarzına, görgü kurallarına uygun olan söz ve davranışlar **maruf**; uygun olmayanlar da **münker** olarak saymıştır. Kısaca, maruf'tan maksat, Allah'ın emir ve tavsiye ettiği söz, fiil ve davranışlardır, diyebiliriz. Buna göre, maruf'un farz, vâcip, nafil ve mendup hükmünde olan her ameli içine almaktadır. Mesela beş vakit namaz, zekat, sadaka, gibi belli ibadetler ile anne-babaya iyilik etmek, insanlara iyi geçinmek de maruf kapsamında yer alır. Kısaca, **ma'ruf**, hayrın, faziletin, hakkın ve adaletin kendisidir. Rasûlullah'ın emrettiği her şeydir. Dinde ve insanların adetlerinde kötü olmayan şey, nefsin kabul edip sükûn bulduğu, aklen ve dînen güzel olduğu kabul edilen söz ve davranış, iman, taat, insanların genel düşünce çerçevesinde aklın kabul edip reddetmediği şeylerdir.⁵

Aynı şekilde, **münker** de, hırsızlık, zina, iftira, cana kıymak, gıybet ve dedi kodu yapmak gibi açıkça yasaklanan işler ile, insan tabiatının hoş karşılamayacağı, toplumun ve bireylerin huzur ve sükununa zarar verecek her türlü söz, davranış ve işleri kapsamı içine alır.

¹ Bu bölüm Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanvekili **Mehmet Kaya KURT** tarafından hazırlanmıştır.

² Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, II, 87. Yeniufuklar Neşriyat, İstanbul, 1988.

³ Mustafa Çağrı, DİA, XI,138. İstanbul,

⁴ Mustafa Çağrı, DİA, XI,138. İstanbul,

⁵ Ömer Dumlu, *Kur'an-ı Kerim'de Maruf ve Münker*, s. 23. İzmir 1999.

Buraya kadar söylenenlerden hareketle, “**ma’ruf**” u İslam’ın öngördüğü davranışlar bütünü, hayat tarzı, “**münker**”in de bunun aksine, İslam’ın tasvip etmediği davranışlar ve hayat tarzı olduğunu ifade etmek mümkündür .

Nitekim Allah Teala Hz. Peygamber’in genel nitelikleri sadedinde;

يامرهم بالمعروف وينهاهم عن المنكر

“(O Peygamber) onlara ma’rufu (iyiliği) emreder ve onları kötülükten alıkoyar.” (Araf, 7/157) anlamındaki âyette sözü edilen kimseler sebebi nüzul noktasından yahudi ve hıristiyanlar olmakla birlikte, genelde müslümanlar da dahil bütün insanlardır.

Emr-i Bi'l-Ma'rûf ve Nehy-i Ani'l-Münker'in Kapsamı

İyiliği emretmek kötülükten sakındırmak peygamberlerin temel görevidir. Hz. Peygamber ile ilgili olarak bu görev biraz önce zikrettiğimiz ayet-i kerimeden açıkça anlaşılmaktadır. Bütün ümmetlerin, kedilerine gönderilen peygamberlere uymaları onu örnek almaları gereği de temel bir hükümdür. Peygamberler Allah’tan aldıkları emirleri olduğu gibi kendi toplumlarına iletmek ve duyurmakla görevli olduklarına göre ümmetler de aynı görevi üstlenmiş olmaktadırlar. Yüce Allâh, Peygamberimize hitaben:

فانما عليك الا البلاغ “Senin görevin ancak tebliğ etmektir.” (Al-i İmran 3/20) buyurmuştur.

Tebliğin özünü, “emr-i bil-ma’ruf ve nehy-i ani’l-münker” oluşturur. Bu gerçeği vurgulamak üzere büyük İslam bilgini İmam Gazâlî şöyle der: “*Şayet tebliğ, ortadan kaldırılıp, ilim ve amel de ihmal edilseydi, peygamberlik ataletе çöküntüye uğrar, ihtilaflar çoğalır, sapıklık yayılır, cehalet ortalığı kaplar, fesat her tarafı etkisi altına alırdı.*”⁶

Bundan dolayıdır ki, iyiliği emretmek kötülükten sakındırmak, ilahi emir ve yasakların insanlara iletilmesi en önde gelen dini görevlerden birisidir. Yüce Allah, bu görevin yerine getirilmesini, Müslümanlara farz kılmış ve onları, bundan sorumlu tutmuştur.

ولتكن منكم امة يدعون السالخير ويامرون بالمعروف وينهون عن المنكر واؤلئك هم المفلحون

“İçinizden hayra çağırın, iyiliği emredip, kötülükten men eden bir topluluk bulsun, işte kurtuluşa erenler onlardır” (Ali İmrân, 3/104) buyrulmaktadır.

Bu ayeti Kerime, sözü dinlenen, doğru yolu gösteren, iyiliği emredip kötülükten sakındıran bir topluluk oluşturulmasında, bütün müslümanların sorumlu olduklarını açıkça bildirmektedir. Böyle bir topluluğun oluşturulması, imandan sonra müslümanların önde gelen görevlerinden biridir . Bu görevi yerine getiren Müslümanlar hakkında yüce Allah;

واؤلئك هم المفلحون “İşte onlar, kurtuluşa erenlerdir”⁷ buyurmuştur.

Bu ayet, "Siz insanları hayra çağırın, iyiliği emredip, kötülükten men eden bir topluluk olun" şeklinde de yorumlanabilir. Buna göre, sözü edilen görev sadece belirli bir grubun değil, bütün Müslümanlarındır. Çünkü insanları hayra çağırarak, iyiliği emretmek, kötülüğe engel olmak Müslümanlar için toplumsal bir görevdir. Bu husus, Al-i İmrân suresinin 110. âyetinde de açıkça ifade edilmiştir. Bu görev yapılmazsa bütün Müslümanlar günah işlemiş olurlar. Müslümanların görevi kendi içlerinden emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker işini yapacak özel bir topluluk meydana getirerek, onlara yardım etmek suretiyle kendilerini sorumluluktan kurtarmaktır.

⁶ Gazali, Muhammed, *İhya-i Ulûmiddîn*, II, 755. Tercüme, Ahmet Serdaroğlu. Bedir Yayınları, İstanbul, 1975,

⁷ Al-i İmran, 3/104.

Ayetten çıkan bir önemli sonuç da şudur: Bir toplumun kurtuluşa ermesi o toplumun “oto kontrol” bilincine ulaşmış olması ile yakından ilgilidir. Hayatın her alanında; doğruların, bilgi ve tecrübe birikiminin paylaşılmasında, yanlışlardan kaçınılmasında bir toplumun bulunduğu nokta, o toplumun oto kontrol bilinci derecesinin de göstergesi olacaktır. Bireysel planda müslümanın nefis muhasebesinde bulunmasının gerekmesi gibi, Müslüman toplumlar da “emr-i bi'l-ma'ruf” yöntemi ile “oto kontrol” ü sağlamak görevi ile yükümlüdür. Az önce zikrettiğimiz ayetteki *ولتكن منكم أمة* “Sizden bir topluluk bulunsun” ifadesi, bu önemli görevin gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.⁸

Kur'an'dan İbretli Uyarılar

Kur'ân, geçmiş peygamberlerin uyarılarına kulak asmayan, emr-i bi'l-ma'ruf görevini dikkate almayan toplumların karşılaştıkları acı sonuçları, ibret tabloları halinde önümüze sermektedir.

لعن الذين كفروا من بني اسرائيل على لسان داود وعيسى بن مريم ذلك بما عصوا وكانوا يعتدون كانوا لا يتناهون عن منكر فعلوه لبئس ما كانوا يفعلون

“İsrail oğullarından inkar edenler, Davud ve Meryem oğlu İsa'nın da dili ile lanetlendi. Bu, onların isyan etmeleri ve hadlerini aşılıyor olmalarından ötürüydü. Onlar işledikleri herhangi bir fenalıktan birbirini vaz geçirmeye çalışmazlardı. Yapmakta oldukları şey ne kötü idi" (Maide 5/78-79).

Bu toplumların içine düştükleri yanlışlığın temel etkenlerinden birinin de, görevleri din konusunda insanları aydınlatmak olan din bilginlerinin bu görevlerini savsaklamaları ve istismar etmeleri idi. Bu durum şu ayette dile getirilmektedir:

لولا ينهاهم الربانيون والاحبار عن قولهم والاثم واكلهم السحت لبئس ما كانوا يصنعون

“Bunları, din adamları ve bilginler günah söz söylemekten ve haram yemekten sakındırsalardı ya! Yapmakta oldukları şey ne kötüdür.” (Maide 5/63).

Şu ayette de, adı geçen toplumlardaki bu kötü gidişatın sebebine vurgu yapılmakta, müslümanlar da aynı konuma düşmemeleri konusunda uyarılmaktadırlar:

فلولا كان من القرون من قبلكم اولو بقية ينهون عن الفساد في الارض

“Sizden önceki devirlerde (insanları) yeryüzünde fesat (çıkarmak)tan vazgeçirmeye çalışacak (bu suretle onları helakten kurtaracak) fazilet sahipleri bulunmalı değil miydi?" (Hüd 11/116).

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münkeri yapmamamızın kişi ve toplumu karşı karşıya bırakacağı sonucu bir hadis-i şerifinde şöyle ifade buyurmaktadır:

قال والذي نفسي بيده لتأمرن بالمعروف ولتنهون عن المنكر اوليوشكن الله يبعث عليكم عقاباً منه ثم تدعونه فلا يستجاب لكم

Hızmetimiz, Peygamber'imizin şöyle dediğini anlatıyor: Peygamberimiz buyurdular ki: *“Nefsimi kudret elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, ya marufu emreder ve münkerden nehy edersiniz, yahut Allah size açık azap gönderir, sonra Allah'a yalvarırsınız, fakat o zaman duanız da kabul edilmez.”*⁹

Emr-i bi'l-ma'ruf görevinin bir yönü ile tebliğ ile örtüştüğünü ifade etmiştik. Her iki görevde de, samimiyetin, söylenen ile yapılanın birbirini nakzetmemesi çok önemli noktayı oluşturur. Tebliğ etme konumunda olup ta bu görevlerinde kötü uygulama ya da istismarda bulunanla-

⁸ Muhammed Ebû Zehra, *İslam Hukuk Metodolojisi*, s. 175-176. Tercüme, Abdulkadir Şener. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay. Ankara, 1973.

⁹ Tirmizî, Fiten, 9. IV, 468.

rın da uyarılması emr-i bi'l-ma'ruf görevinin kapsamında yer almaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu konuya vurgu yapan bir hadis-i şerifi şöyledir:

مامن نبي بعثه الله في امة قبلي الا كان له من امته حواريون واصحاب يأخذون بسنته ويقتدون بامرهم ثم انها تخلف من بعدهم خلوف يقولون مالا يفعلون, و يفعلون مالا يؤمرون فمن جاهدهم بيده فهو مؤمن ومن جاهدهم بلسانه فهو مؤمن ومن ومن جاهدهم بقلبه فهو مؤمن وليس وراء ذلك من الايمان حبة حردل

Abdullah İbni Mesud, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: “Allah’ın benden önceki ümmetlere gönderdiği her nebinin ümmeti içerisinde sünnetine uyan ve emirlerini yerine getiren bir takım yardımcıları ve arkadaşları vardır. Nebilerden sonra gelen, yapmayacakları şeyleri söyleyen ve emr olunmadıkları işleri yapmayan bir takım nesiller zuhur etti. İşte kim bunlara karşı eliyle, diliyle ve kalbiyle mücadele ederse, işte onlar mümindir. Bunun ötesinde (ki davranışlarda) ise hardal tanesi kadar bile iman (göstergesi) yoktur.”¹⁰

İbn-i Abbas’tan gelen bir hadis-i şerifte ise Peygamberimiz:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويوقر كبيرنا ويأمر بالمعروف وينه عن المنكر

“Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen; iyiliği emredip, kötülüğü de yasaklamayan bizden değildir”¹¹

Hz. Aişe (r.a.) tan rivayet edilen diğer bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber’in :

مروا بالمعروف وانهوا عن المنكر قبل ان تدعوا فلا يستجاب لكم

“Marufu emrediniz, münkeri nehyediniz. Sonra, dua edersiniz de duanız kabul edilmez.”¹²

Emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker prensibi insanı nemelâzımcılığa düşmekten kurtarır. Fert ve toplumun kendini yenilemesine ve aksayan taraflarını giderilmesine sebep olur. Gazzâlî'nin de ifade ettiği gibi “Ferdin kendini düzeltmesi asıl, başkasını düzeltmesi ise fer’i’dir”¹³

Çağdaş bir islam bilgini şöyle söylemektedir: “İyiliği emretmek, kötü olan şeylerden de nehy etmek her Müslüman için sadece bir hak değil, aynı zamanda bir görevdir. Din kardeşlerimizin maddî saâdetlerine olduğu kadar, manevi kurtuluşlarına da lâkayt kalamayız. Fazilet ve takvayı aramızda hakim kılmak için hep beraber çalışmak zorundayız. Bu ahlaki tesanüt İslam’da o kadar büyük önem taşımaktadır ki, Kur’an-ı Kerim onu tarihte benzerine rastlanmayan en mükemmel bir ümmetin ayırıcı bir özelliği olarak kabul etmiştir.”¹⁴

Buraya kadar ifade etmeye çalıştıklarınızdan hareketle şunu söyleyebiliriz: İyiliği emretmeyen, kötülüklerden kaçındırmayanlar Allah’ın rahmetinden uzak kalmayı hak edecek bir tutum sergilemektedirler. Öyle ise, Hz. Peygambere ümmet olma şerefine ulaşılmış olan bizler bu şerefe layık olmanın bilinci ve gayreti içinde olmalıyız... Şu ayette Allah Teala bir yandan bize bu temel görevimizi hatırlatmakta, bir yandan da bizi emr-i bi'l-ma'ruf görevine teşvik etmektedir:

كنتم خير امة اخرجت الناس تأمرون بالمعروف وتنهون عن المنكر وتؤمنون بالله....

“Siz insanlar içinde çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyilikleri emreder, kötülüklerden vazgeçirmeye çalışır ve Allah’a iman edersiniz” (Âli İmran 3/110)

¹⁰ Müslim, İman, 20. I, 69.

¹¹ Tirmizî, Birr, 15.IV, 322,

¹² İbn Mace, Fitn 20. II,1327.

¹³ Gazzâlî, II, 312.

¹⁴ Abdullah Dıraz, Kur’an’ın Anlaşılmasına Doğru, s.111-112. Tercüme, Salih Akdemir. Ankara 1983,

Müslümanları niteleyen, aynı kapsamdaki diğer iki âyet-i kerime de şöyledir:

يؤمنون بالله واليوم الآخر ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر ويسارعون فبالخيرات وأولئك من الصالحين

“Onlar, Allah’a ve ahiret gününe inanırlar. İyiliği emrederler ve kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar. Hayır işlerinde de birbirleri ile yarış yaparlar. İşte onlar salihlerdendir” (Ali İmran, 3/114).

والمؤمنون والمؤمنات بعضهم أولياء بعض يأمرن بالمعروف وينهون عن المنكر

“Mümin erkekler de mümin kadınlar da birbirlerinin velileri (dostları ve yardımcıları) dır.Bunlar insanlara iyiliği emrederler, kötülükten men ederler” (Tevbe 9/71).

Bu ayetlerde, Allah’a ve ahirete iman esaslarının yanında, temelde bir davranışlar manzumesi olan emr-i bi’l-ma’ruf ve nehy-i ani’l-münker görevinin zikredilmesi oldukça anlamlıdır.

Sorumlulukta Eşitlik

“Emir bil’-maruf ve nehy ani’l-münker” konusunda kadın erkek her mümin, üzerine düşen görevi yerine getirmekle yükümlüdür, bu konuda kadın-erkek ayrımı söz konusu değildir.

وتعاونوا على البر والتقوى ولا تعاونوا على الأثم والعدوان

“İyilik etmek, fenalıktan sakınmak hususunda birbirinizle yardımlaşın, günah işlemek ve haddi aşmak üzerinde yardımlaşmayın!” (Mâide, 5/2)

Görüldüğü üzere ayeti kerimede bir toplumsal görevin hatırlatılması söz konusudur. Toplumun ilgilendiren problemler, yine toplumun bütününe, organize bir şekilde ve planlı olarak yerine getirilirse verimli sonuçlara ulaşılabilir.

Yeri gelmiş iken konu ile ilgili şu ayeti kerimeyi de zikretmek gerekmektedir:

Allah Teala,

يا ايها الذين آمنوا عليكم انفسكم لا يضركم من ضل اذا اهتديتم

“Ey iman edenler! Siz nefislerinizi ıslah etmeye bakınız. Kendiniz doğru yola giderseniz, yolunu şaşırılmış kimselerin zararı size dokunmaz” buyrulmaktadır” (Maide, 5/ 105) buyurmaktadır. Hemen şunu ifade etmek gerekir ki, bu ayet-i kerimede, Müslümanları nemelazımcılığa itecek, toplum içinde meydana gelecek olumsuzluklara bigane kalmasını gerektirecek hiçbir mesaj yoktur. Tam aksine, emr-i bi’l-ma’ruf görevini yerine getirmek durumunda olan müslümana, her şeyden önce kendi duruşunun sağlam olması, öncelikle kendisinin doğru yol üzere olması gerektiği uyarısı yapılmaktadır.

Emr-i Bi’l-Ma’ruf Yapmada Usûl

Emr-i bi’l-maruf görevinin nasıl uygulanacağını bizzat Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle bildirmektedir:

من رأى منكم منكراً فليغيره بيده فإن لم يستطع فبلسانه فإن لم يستطع فبقلبه وذلك اضعف الايمان

“Sizden biriniz, bir kötülüğü gördüğü zaman onu eli ile düzeltsin; buna gücü yetmezse dili ile düzeltsin; buna da gücü yetmezse kalbi ile buğz etsin.Bu son uygulama imanın en zayıfıdır”¹⁵

Görüldüğü üzere, toplumda meydana gelecek olumsuzlukların giderilmesi görevi yerine getirilirken, öncelikle usulünce aktif davranışlar sergilenecektir. Burada "usulünce" ifadesi ile

¹⁵ Müslim, İman 20, I, 69; Nesâî, İman 17, VIII,11,112.

kastedilen şey, mevcut nizamın ve kanunların gözetilmesi ilkesi kast edilmektedir. Emr-i bi'l-ma'ruf görevini yerine getireceğim gerekçesi ile toplumun nizamına ve kanun otoritesine karşı sergilenecek davranışlardan kaçınılması gerektiği anlatılmak istenmektedir.

Fiilen etkili olmanın mümkün olmadığı yerlerde konuşarak ikna yoluna baş vurmak gerekmektedir.

Kötülüğe sözle engel olma imkanı da bulunmazsa en azından yapılan kötülüğün kişiyi rahatsız emesi, o kötülüğü yapan kimseye karşı kalben de olsa bir tepki gösterilmesi gerekmektedir.

Kötülüğe sadece kalben karşı durmanın, imanın en zayıf noktası olduğu şeklindeki peygamberî ifade çeşitli şekillerde açıklanabilir. Her şeyden önce, elinden geldiği halde, kötülüklerle karşı koymamak, mümin olmanın gerektirdiği bir görevin açıkça ihmal edilmesi anlamına gelir. Bu da tabii ki iman zaafının bir göstergesi olur.

El ile müdahale merciinin devlet otoritesi, dil ile müdahale merciinin ilim adamları, kalben buğz etme işinin ise fertlere ait olduğunu ifade eden alimler de vardır.¹⁶

Hiç şüphesiz, emr-i bi'l-ma'ruf görevinin yerine getirilmesinde, yani toplum içinde, yine toplumun yapısını kemirecek, onu çöküntüye sürükleyecek kötülük ve yanlışlıkların engellenmesinde devlet nizamının önemi ve önceliği inkar edilemez.

Karşılaşılan bir kötülüğün ya da olumsuzluğun giderilmesi konusunda yaşanacak za'f halinin bizi kalben buğz noktasına kadar getirmesi, arzulanan bir şey değildir ve olmamalıdır. Kalben buğz hiçbir zaman, bu tür karşı koymanın içe gömülüp bırakılan bir tutum olarak algılanmamalıdır. Hissettiğimiz karşı koyma duygusu aynı zamanda, tavırlarımıza da yansımali, sadece kalbi bir tavır olarak kalmamalıdır.

Kur'an'ın temel hedeflerinden biri de, insanları mutlu etmek onlara düzenli, âhenkli bir toplumda yaşamalarını sağlamaktır. Bu amacın gerçekleşmesi yolunda iyiliği emredip kötülüğü engelleme görevinin ne derece önem taşıdığı açıktır.

Bu önemli görev yerine getirilirken, birtakım güçlüklerle karşılaşılacaktır, bu tabii bir şeydir. İşte Kuran bu noktada da çıkış yolunu gözler önüne sermektedir. Nitekim Yüce Allah, Lokman (a.s.) oğluna yaptığı nasihat üzerinden bize şu mesajı vermektedir:

يا بني أقم الصلاة وأمر بالمعروف وأنه عن المنكر واصبر على ما أصابك ان ذلك من عزم الامور

“Yavrum! Namaz kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçir ve başına gelene sabret, bunlar yapılması gereken işlerdir” (Lokman, 31/17). Bu âyet-i kerime ile iyiliği emredip kötülükten men edenlerin sıkıntıya düşebileceklerine işaret edilirken, sabırlı olmaları da ayrıca öğütlenmektedir.

Ayet-i kerimede üç temel esasa işaret edilmektedir. Bunlar: Namaz kılmak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak ve başa geleceklere sabretmektir.

Sabır, karşılaşılan her türlü güçlük ve engelin aşılmasında takınılacak temel tavidir.

Sabır, insanın zorluklar karşısında direnç gösterebilmesi yeteneğidir ve Allah'ın bize büyük bir bağışdır. Güçlükler bu yetenek sayesinde aşılar.¹⁷

Geniş anlamı ile tebliğ görevini temsil eden emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker görevi, tebliğde takip edilmesi gereken genel prensiplerin gözetilmesini de gerektirir. Farklı ruh,

¹⁶ Kurtubî, Muhammed b. Ahmed *el-Cami' Li Ahkami'l-Kur'an*, IV, 49. Dâru İhyâü't-Türêsi'l-Arabiyyi, Beyrut, 1952.

¹⁷ Dumlu, s. 62.

kültür, anlayış ve bilgi yapısına sahip olan insanlara, durumlarına uygun usul ve üsluplarla yaklaşmamız, bu önemli görevde başarı şansımızı arttıracaktır. Yüce Kitabımız bir reçete şeklinde Hz. Peygamber'in şahsında tüm müminlere bu noktaya söyle işaret etmektedir:

ادع الي سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتى هي احسن ان ربك هو اعلم بمن ضل عن سبيله
وهو اعلم بالمهتدين

“Ey Peygambirim”! Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır. Onlarla en güzel şekilde mücadele et (tartış). Rabbin elbette yolundan sapanları da doğru yolu bulanları da en iyi bilendir” (Nahl, 16/125).

Allah'ın yoluna hikmet ve güzel öğütle çağırmanın gereklerinden biri de gerektiğinde affedici olmaktır. Bir ayet-i kerimede :

خذ العفو وأمر بالعرف وأعرض عن الجاهلین

“Sen af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir” (Araf, 7/199) buyrulmaktadır.

Peygamberimizin tebliğindeki başarısında; yumuşaklık, merhamet, hoşgörü ve affetmek gibi unsurların çok büyük etkisi olmuştur. Bu konuda Kuranın ifadesi şudur:

فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظا غليظ القلب لاتنفضوا من حولك فاعف عن هم واستغفر لهم...

“Allah'ın rahmeti sayesinde Ey Muhammed! Sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın etrafından dağılırlardı. Onları affet, onlara mağfiret dile...” (Ali İmran, 3/159) buyrulmaktadır. Demek ki topluma din hizmeti sunan kişiler, katı kalpli, inatçı değil, bağışlayıcı ve hoşgörü sahibi olacaktır.

Sonuç

“İyiliği emretme, kötülükten sakındırma” şeklinde ifade ettiğimiz emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker görevi, fert, aile ve toplumun güven ve huzuru için hayâtî önemi haizdir. Hoşgörü adına toplumdaki kötülöklere müdahale etmemek ve vurdumduymaz davranmak, toplumun fesadına sebep olur. Bundan kötülüğe katılan, katılmayan herkes zarar görür. Sözelimi hırsızlık yapanı görüp "bana ne deyip" gerekli müdahaleyi yapmayan, ilgilileri haberdar etmeyen kimse sorumlu olur, bu hırsız bir gün bu kimseye de zarar verebilir. Birlikte yolculuk yaptığı gemiyi delen sorumsuz insana oradakiler müdahale etmezlerse, gemi batır ve hepsi birlikte zarar görürler.

Emr-i bi'l-ma'rûf; iyi, güzel ve yararlı olan her şeyi, İslâmî bütün güzellikleri kapsar. **NeHy-i ani'l-münker** ise kötü, çirkin ve zararlı her şeyi, İslâm'ın bütün yasaklarını içerir. Bu görev, toplumda oto kontrol sistemidir. Toplumun iyiye gitmesinin, fitne ve zarardan korunmasının temel yapı taşıdır.

Bu görevi yapan insan; samimi, ihlaslı ve dürüst olmalı, bu görev sadece Allah rızası için yapılmalıdır. Emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münkeri yerine getirenlerin hiçbir maddi beklentisi olmamalıdır. Çünkü onun maddî ve manevî gıdası ihlas ve samimiyettir, Allah rızasıdır.